

Q U E S T I O N S

ᠮᠣᠨᠤᠯᠤᠰᠤᠨᠠᠨᠤᠯᠤᠰᠤ

Synalpheus . . . 12 Sp.

of the present day . . . 6 "

а р с u u z u v

Երեսն քիւ չհի ծրարով

Smilax pumila . . . 14 Sp

Վեցստուկանյ . . . 7 Ֆր

U U E I H 4 U

Smertelung 2. 60

Şifalı su 1. 50 Soğur "

4 12 6 10 14

Իսկոյցման և ուր
20 տակիւն

ԿԸ ՀԲՏՊԲ ԿՈՒԻ ԱՄԵԼ ՏՈՐԻ Ք ՂԱԿԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

Գրութեանք եւ չեն
տրուիր

ԱՐԵՍՆ ՄԷԶԷՆ

Սակարե ողբայ միմիայն՝ ձեռնում-ձեռքերե կնամարդի, միմե՛ տեկարութեամբ ամենէն վաղըն յատկանշներէն մինչի նկատուե՞ր, որ յաճախ սողդիպէր աղետի բռնկանքուն՝ իւր բոխանդաւ

ረዕሰ ጉዳይ

ԱՆՊԸՏՈՒԹԻՒՆ

Սակայն նախ ամբաստանութիւնը
Պուրկազի նահանգային դատարանի
ընդհանուր դատարանովն ալ ներկա
յացուած, ու դատական գործողութիւ-
նը ընթացք առած էր: Միեւնոյն ա-
տեն ինքզինը հայ եւ պուլկար լրա-
դիրներու մէջ արձագանք գտած ըլ-
լալով, քահանայի մը պնտիւր առա-
նչաւակի եղած ու մտքերու ընդհանու-
ղայթակցութիւն պատճառած էր:

[illegible]

ՈՐՈՇԵՑ

Ճիշտ ըստ բնագրին զերծ է դրոշ
 ւսթղթի [կերպովւն մարդա] տուրքէ
 նախագահ [ստորագրութիւն]
 Գարսուդար [» » »
 Խորհուրդս կը հաստատուէ թէ
 ներկայս՝ Պուրկիտի նախնադային դա

տարանէ բարեկրօն Տէր Տաճար Բաճա-
նայ Դերձակեանի զրկուած որոշման
եւ եզրակացութեան խնդիրն խնդրա-
մանութիւնն է :

Ի Դիմաց Թաղ . Խորհրդոյ :

Աստուածաբան Աստուածաբան
Տօք . Պ. Օրմանեան Ե. Բիւրտիան
ԿՆԻՔ

7 յուլիս 1904
Ֆիւլիպէ

ԶՈՂԻՆ ՊԱՏԻՐ

Ստորագրեալս այսին հոգիս Կարա-
պետ Մարտիրոսեանի՝ որ ճիշդ տօրի
մը առաջ Դաշնակցական տէրօրիսի
մը ձեռքով սպաննուեցաւ Ռուսիոյ
Կալաֆաթ քաղաքին մէջ :

Ամուսնոյս անսպասելի կորուստին
ինչ պատճառած անհոգիին վիշտը եւ
անոր թողած երկու խրատ փոքր որ-
բերուն տարաբաղդութիւնը զիս ին-
չայեղած . հաղիւ այսօր . տարի մը
վերջ . մի քիչ կը սթափուիմ անմեղ
զոհի մը եթէ ոչ արիւնը . գոնէ
բարոյական պատիւը պահանջելու . եւ
այս մօր մը համար այն տիպիան ի-
րաւունքով . որ զոյգ մը ռեբիւր ազ-
գադաւ կամ խաչագող հօր մը գաւակ-
ները կոշտելու խարանը չը կրնն ի-
րենց ձախտին : Այո՛ , եթէ ամուս-
նոյս կոկորդէն թափուած անմեղ ա-
րեւնը չեմ կարող վերստանալ . գէթ
միջոցներ չեն պակսիլ զանի բարոյա-
կան մահուանէ փրկելու :

Հ . Յ . Դաշնակցութեան օրկանը
Դոշակ իմ ամուսինս Պուրկազի շն
անուակի խաչագողութեան վիշտաւոր
յանցաւորը հոչակեց՝ զանի սպաննել
տալէ վերջ . իմ անբախտաբախտ իրա-
ւունքս է պահանջել այդ մարմինն ա-
մուսնոյս մահապարտ մը ըլլալու փա-
ստեղը . եթէ ունին Լազարակ պարտ
զային եւ պիտի ջանամ ապացուցա-
նել թէ ամուսինս անմեղ էր . երե-
ւոյթը փրկելու համար նա գոհեցաւ
եւ բուն յանցաւորները այսօր ազատ
համարձակ կը չըջին ժողովուրդին մէջ
ազգասէրի եւ հայրենասէրի կեղծ դի-
մակին տակ :

Իմ այս յայտարարութիւնս հաստա-
տող բազմաթիւ ապացոյցներէս մին
միայն առ այժմ հրապարակել կը բա-
ւէ կարծեմ :

Ամուսինս հինգ տարի շարունակ այդ
շն անուակները ամբողջութեամբ պահ-
պանած ըլլալէ յետոյ . երբ իր ան-
նական գործին տնայնոցութեանը պատ-
ճառաւ հարկադրուած էր Պուրկազէն
հեռանալ . զիմեց Դաշնակցութեան
Պաշտօնական Կարգադրութեան վարչոյն
որ այդ շն անուակները վերցնին իր
խանութէն . եւ իր պահանջը՝ որ ունէր
այդ կուսակցութեանէն՝ վճարին . որ-
պէսզի ճանապարհածախս ընէ ու եր-
թայ գործ փնտռելու : Չեմ կարծեմ
որ վարչոն հաճարձակի ուրանալ այս
երողութիւնը . եւ իր առեւած բացա-
սական պատասխանը թէ՛ ճիշդ չեմ խա-
նութիւն այդ անուակներուն : Ամուսինս
ստացած այս պատասխանին վրայ .
հարկադրուեցաւ իր պահանջին միայն
մէկ մասին փոխարէն միմիայն երեք
անտաւկ ծախել ու ստացած զրամը ճա-
նապարհածախս ընելով Պուրկազէն
մեկնել : Իսկ յետոյ մնացած 25 ան-
տուակները կօմիտէին յանձնելու հա-
մար . երբ եւ ալ Պուրկազէն պիտի
մեկնէի . ինը անգամ դիմեցի Կօմիտէի
անդամներուն . խնդրելով որ քան սըն-
տակները վերցնեն առանց . սանդղիմ

մը պահանջ դնելու իրենց վրայ : Ինչ
ալ միեւնոյն անտարբերութեանը ցոյց
տրուեցաւ . ուստի հարկադրուեցայ Մ . Ի
եւ Ս . Ի աջակցութեամբ այն 25 սըն-
տուակները իմ քնակած տանս գաղտնի
մէկ անկիւնը պահել ու բանալին յան-
նել յոյն տանուակներն եւ մեկնել :

Արդ . այս անվիճելի իրողութեան
առջեւ գոր պատրաստ եմ ի հարկին
վկաներով հաստատել . ինչ խիղճով ալ
մահուան կը դատապարտուի ու խաչա-
գող կը հռչակուի իմ ամուսինս . որ
իր կեանքին մէջ հայու եւ հայրենիքի
համար իր կայողութիւնն աւելի միտ
զոհող . միշտ նպատակ ունեցող հայ-
րենասէր մը եղած է :

Դոշակ ի խմբագրութիւնը թող
հ . ճի այս ճշմարտութիւնը հերքող եւ
ամուսնոյս մահապարտութիւնը ապա-
ցուցանող իրենց փաստերը ներկայ-
ցնել հրապարակաւ . կամ ի մասնաւորի
եւ կամ անմեղ մի գոհած ըլլալին
խոստովանել աղնուօրէն : Ասոր հա-
մար անմեղ կուտամ երկու ամիս պա-
մանտամ : Պայմանաժամը լրանալէ
յետոյ կրկին հրապարակ պիտի գամ .
եւ ստանալիք պատասխանին համ-
մատ պիտի պաշտպանեմ տարաբաղդ
ամուսնոյս եւ որբերուս պատիւը :

Կը պահանջեմ . . .
ԽԱՎՈՒՆԻ Կ . ՄԱՐԻՆՈՍԵԱՆ

22 յուլիս 1904
ՎԱՍԻՆԱ

ՀՈՂԻ ՓԻՆԻՔ

Ամուսնան այս տաք եղանակին
մէջ վառնաի ընթերցողներէս ո՞վ չէ
յստած այս անուան . չէ ճանչցած հաճի
փանաքոն . Կառնաթիւնեւ հանրա-
ծանօթ զբօսով յոր . որ պարծիքը
իր գինուորական նուագախումբով .
ծովը իր կապուտագեղ համայնապատ-
կելով . այս պահուն իրենց վրայ կեղ-
բանացուցած են կենցաղաւոր ամբոխին
ուշադրութիւնը :

Տեսարանը անհունապէս հմայիչ է
հոն . ժամանցը՝ անհունապէս հաճո-
յալի ու կաղզուելի . որքան հոգե-
խռով միայն այն զգայուն հայերսն
համար՝ որ . երկնոյս անվերջութեան
մէջ . ծովիցը . այդ սրբուն ծառա-
ղիններու տակ խորհիլ . երազել կը սի-
րեն . երեւակայութեան թռիչքներ առած .
մեկամաղձօտ աչելը սեւեռուն այն հո-
րեղոնին վրայ՝ որ միտքը կը փոխա-
դրէ ուրիշ աշխարհ մը . արեւելքի ա-
րեւնոս երկինքին տակ :

Ինչպէս Աստուած իմ ամեն բան
քիչ առաջ հրապարիչ ու կենսոյս
մէկնից կերպարանափոխուեցաւ Մար-
գին չեւ տեսնելը այլեւս : Գինովցած
եւ . տկամնիւր կարծես իրազած են :
Ծովը արեւն ովկիանոսի մը փոխուած
է . դալուր-դալուր ծառերը լացի ցողեր
կը կախնեն : Ամեն կողմ գերեզման
արիւն . . .

Բան մը միայն . այդ մեռելային
լուսթեան մէջ . շնչաւի սրտիկ կը
խօսի . բացակայ հայրենիքը . որուն
կարօտ կը քաշու . որուն տառապանքը
մարտիրոսութեան Գողգոթան կենդա-
նի ուրուականի մը պէս կը պատկե-
րանայ ապշած աչերուդ առջեւ :

Սրտէջ արեւն կը հոսի :
Պանդխտութեանը գիտակից գաղտն-
ութեան մէջ . անցիւղին յիշատակներ .
տիւր մտածումներ . անարեւ ներկան
ապագայ իր միգրացիոն օգերեւոյթով
կամպոսեն հողիդ . կաշկոյտն աւ-
բողջ էութիւնը :
Բայց . յարկարծ . անհուն թախու-

թիւնիւր կը փարատին երբ ուշա-
րեւութիւն . ու կենցաղագէտի աչելը
չորսող յառած՝ մտադրեալ թէ կը գտ-
նուի հիւրընկալ հողի մը վրայ . որ
ստեղծով՝ երեսուն տարի առաջ՝ արեւն
տեսաւ . արեւն մէջ լողաց :
Իսկ հիմա՝ . . .

Երջա ի՛կ Պուրկազի . որուն ա-
զատաւոր չ ու բախտաւոր գաւակները
այլեւս պէտք չունին արեւն մէջ լո-
ղալու . այլ սրբիչ մը ձեռքերին . հե-
տուէն թէ ծածկն Հաճի Փանաքօ կը
վազեն՝ արեւն դնով ազատագրուած .
պա՛ծաւազած ծովին ջուրերուն մէջ
լողալու համար :

Եւ բնիկ թէ այս մարդիկը . թերեւ
սաւար տարի առաջ գիւղացիներ եւ
կամ գիւղացիի գաւակներ . առողջ ծը-
նած են . դէթ երեւութապէս . շնորհիւ
անշուշտ իրենց գիւղացիութեան .
երկրին բարեխառն կլիմային եւ իրենց
վաղեւած ազատութեան . այժմայն
երբեմն առողջ որ ու է Եգիպտոսայ
անցորդի նախա ձը պիտի չարժէին . ու
պիտի մօղթէիլ որ այս երանելի մար-
դիկը բնաւ չի խնամիւնան օտարներու
հաւ . իրենց տո՛մային բարքերով
ապրին . նորածնութիւններով չի
խորթանան . չ'ըլտանուին :

Եւ իրոյն ընթերցողներն այս մարդիկը
երբ իրենց բնական առողջութեամբ
չի գոհացած՝ խումբ խումբ ծով կեր-
թան լողանքի համար . ամառուան
լողանքի սեզոնին օգուտ քաղելով :

Ամեն մարդ պիտի թէ լողանքը . ծո-
վային բաղնիքը մասնաւորապէս . իր
մեծ օգտակարութիւնը ունի մեր մար-
մինին համար : Զրարութեանը մի-
եւնոյն տեսն ստանալաբար անող մը
բնած է հիւանդութիւնները բուժելու
ազգու միջոցներուն մէջ : Բացի այն
մարդութիւնն որ անհրաժեշտ է մար-
դուն համար լողանքը կը կաղզուէ
մեր ջիւղերը . արեւն չըջանը կը փու-
թացնէ . վիղը կանգուն կը պահէ .
եւ վիղը կանգուն ունենալ տեսակ
մը վեհանմանութիւն է . ինքզինքը
յարգիլ տալու նշան է . երակները լո-
գանքով համաչափ կը դառնան . ու
մեր մարմինը կը ստանայ այն
պիտի թարմութիւն մը . բա-
րեճեւ գիմազիմ մը ինչ որ թերեւս
բնականէն զաղուած էր մեղի :

Լողանքով մարդս աւելի եռանդուն
աւելի աշխոյժ եւ աւելի աշխատասէր
կըլլայ . ու մեզ կը պարտաւորէ որ
մէկդի վաննք այն դանդաղութիւնը
այն տեսակ մը ծուլութիւնը . որ մե-
զի թոխանցուած է արեւելեան բարքե-
րէն . թիւքական ծիսած նիստակցէն :
Ամեն անգամ որ ծովային բաղնիքն
կը վերադառնամ վազել . կ'աւելի կը
սիրեմ :

Լողանքը գիւղացիի ալ ըլլալու ան-
բաղաւատի մէկ միջոցն է : Դիտելիք
լողանք ընողին . չընողին դիմադիւր .
առաջինին ճառագայթող կերպարանքը
իսկ վերջինին անտաշ տափալուսթիւնը
կին մը որ ամեն օր լողանք ընելու
վարժեցուցած է ինքզինքը՝ Փուշու
յով ծեփուելու պէտք չունի . իր սը-
ղեղութիւնը վարագործելու համար :
Անգլիացի զօրապետներուն մէջ՝ կի-
ներուն չափ ու կրկնէն ալ աւելի
դեղեկագէտները մեկէ աւելի են .
շնորհիւ մասամբ մը շարունակական լո-
գանքին . ու կրկնէն տարբերութիւնը
մնալով միայն իրենց պիտիւրաւոր առ-
նականութենէն :

Մուհամմէտ . մարմնաւոր տեսա-
կետով . հոգեւորապէս ալ եթէ կու-
ղէք . շատ հաւանութիւն կ'աւելի հրա-
տապ արեւելեան ներշնչուած . մեր առա-
քաւորներն աւելի խնայող օրէնսդրու-

թիւն մ'ըրած ունի խաւած ժողովուր-
դին վրայ՝ օրը քանի մը անգամ՝ Էպ-
ստաք ընելու կրօնական պարտաւո-
րութիւնը դրած ըլլալով . ու կը տես-
նենք փխս ֆէլլահներ . ոսքերնին
բոլորի . դուրսինն բաց . որ անպատ-
ճառ օրը չեմ գիտեր քանի անգամ .
ոջլուտ գլուխներն . ողորտ ոսքերնին
լուսաւ փութկոտութիւնը ունին :

Ձի մեղադրենք հիւանդոսնիւրը բա-
նաւոր պատճառներ ունեցողները .
բայց մեկ շատեր . իսկա՛մ ժողովուր-
դէն աւելի բանիմաց՝ ու զարգացած .
գիտնալով ու ընդունելով հանդերձ
լողանքի օգտակարութիւնը ու պէտքը՝
լողանքը մեղապարտօրէն դատած ենք
ֆէյֆի համար . սակայն պարզ գուար-
ճութեան համար յարմար դատուած
զբօսանքներու կարող՝ ճիշդ այնպէս
ինչպէս մեր գաւառացի կրկնը բաղ-
նիք կը լծան . տաննինց օրը մէկ ան-
գամ . մարքուելու համար . ու մեր ա-
ռաջին գործը կըլլայ՝ առաւել կանուխ
սիկառէիլով մը թիւրած աչելինս բա-
նալ . լողանքի տեղ . բացօթեայ վայր
մը զբօսանքի տեղ . սրճարան վազել՝
հայկական քիթներն սուրճի գաւաթին
մէջ թաթխելու պիտի բռնէ Ս . Օսեան :

Հապա՛ս առ մեր կրկնը . գաւառացի
ողորմելի կրկնը մասնաւորապէս .
որքան խղճալի կը դառնան երբ ի-
րենք գիրկնեք կրկնապէս ըլլալ ի-
րենց բնագաւառին մէջ : Առողջապա-
հութենէ շատ բան չեն հասկնար քա-
նի չունին . քաղելու եղանակը սով-
րած չեն եւ սակայն շատերը ալիւր
քան . կեղծ իւզանկարներով չաբարձիլ
սովորած են . նորածնութիւններու հա-
կաւէտ . լողանքի . անմեղ ու օգտաւէտ
զբօսանքներու տեղ՝ «Իռն եկուր ես
գամ» ջլթիկութիւններուն խնամ ըն-
դունակ :

Եւ միայն աղքատները չեն՝ այլ եւ
մեր հարուստներն շատերն ալ ապ-
րիւր համակրելի եղանակ մը չունին
Աւելի հաշուապէսներ կրկնա քան
թէ կենցաղագէտներ : Կապրին ուտե-
լու համար :

Վառնաի հայերն շատ քիչիւր միայն
ճանաչալու բաղդաւորութիւնը ունեցած
եմ . եւ հեռեւարար չեմ գիտեր թէ
անոնց մէջ քանի՞ հատ խելացիներ
կան որ ծով երթալու բարի սովորու-
թիւնը ունենան :

Զարմանալու բան մը չիկայ եթէ
անոնց թիւը մասի վրայ համբուլու
չափ ցանցած է ու պատճառը՝ շատ
բացօթի :

Պիտի թերեւս ինծի առարկուի հի-
մայ թէ այդ յողեւածագիր աղքատը
կերեւայ որ դուրսէն եկած է . ցաւ
չունի . թէ հալը պանդուխտ է . հայը՝
առողջապահական միջոցներէն աւելի
ապրուստի միջոցներուն խորհելու պէտք
ունի . թէ հայը ս . նի է հայը նանկէ :
— Ինչպէս գործը թողած լողանք
յնեւ իրաւաւ . հարցաւքի երկէ սըր-
ճարանապետի մը՝ Գիլամ Յարութիւն-
եան . որուն երբեմն ծովային բաղնիքը
հանդիպելու պատահութիւնը կունե-
նամ :

— Ինչ ընել . սիրելի պարոնս . առող-
ջութեան համար պէտք է ամեն կարե-
ւի զոհողութիւններ յանձն առնել .
պէտք է օգտուել ամառուան եղանա-
կէն . կը պատասխանէ խորտաբար
պարոն սրճարանապետը . որուն օրինա-
կին պիտի ուզէի որ շատեր հետեւած
ըլլային :

Առ մտածել թէ այդ պատճառաբա-
նութիւններ ընդհանրու չարքին մէջ .
Պ . Գիլամ Յարութիւնեանէն նուազ բա-
նաւոր պատճառներ ունեցողներ կան
լողանք ընելու համար ու չեն ընել .
պարզապէս անոր համար որ ծայլ են :

Одговорникъ А. Кѣрветянъ
печатица "Възвимоу — тѣ"рна.